

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Clavdii Espencei Theologi Parisiensis De Evcharistia, Eivsque Adoratione, Libri Qvinque

Espeuce, Claude d'

Parisiis, 1573

Cap. XI. Bohemica quaedam in hanc rem excusa, & obiter de luminaribus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30397

Silentium.

sti, & post, vsquedum cantatur Agnus Dei, fileant organa, nulla canterur antiphona, neque pro pace, neque aduersus pestem aut mortalitatem, sed *Silenter* pro se quisque, aut flexis genibus, aut prostratis humi corporibus, passionis ac mortis Christi commemorationem faciat, ac redemptori gratias agat pro beneficiis per mortem ipsius largissime acquisitis. Augustensis autem superiore, hoc est, 1548. anno adhuc propius antè dicta, sic, Sub elevatione sacrae hostiae, antiphonae ad hoc sacrificium tantum pertinentes cantentur: quanquam melius & veteri Ecclesiae conuenientius esset, praesentiam Domini corporis in altissimo *Silentio* prostratos contemplari. Si quae autem aliae antiphonae ex consuetudine aut fundatione cantari solitae fuerint, ea peracto sacro cantentur. Haec de silentio inter sacra. Alia porro Erasmica huius tum praesentiae, tum adorationis confirmatoria, in hoc opere passim & sparsim occurrent.

Bohemica quaedam in hanc rem excussa, & obiter de luminaribus. Cap. XI.

Cap. 13.

N hunc velut angulum reiecit aliquot, qui alias de Eucharistia cum Catholica minus sentiētes, at errorem certè super eius adoratione superioribus dictis cōtrarium, vel nunquam sunt amplexati, vel aliquando amplexum reuocarunt, hi sunt duo Hussitarum Coryphaei, M. Ioannes Rokyzana, & M. Ioannes de Pozibrá.

14.

Hic in professione fidei suae, quam & antiqua inscribit, de hoc sic profitebatur, Christum verum Deum & verum hominem esse & vitare in hoc sacramento, secundum suam propriam naturam, & substantiam corpoream, & naturalem eius existentiam, eandem penitus in numero quam sumpsit ex virgine matre, & iuxta quam residet in caelo in dextera Patris. Et pro maiori fidei huius expressione, Totus, aiebat, & integer Christus, Deus & homo, secundum se totum, & secundum corpus suum naturale, est & viuit in altaris visibili sacramento, secundum veram & naturalem existentiam, & naturam sui corporis & san-

guinis, suæ humanitatis & Deitatis, animæ atque spiritus, suppositaliter in eodem secundum hæc ibidem existentis & viuentis, & iuxta eandem existentiã omnium membrorum naturalium ibidem in sacramento vita naturæ viuentium, quæ sumpsit de matre, secundum quæ sedet ad dexteram Patris, Christi denique corpus & totum Christum, non minus, nec secundum minus maiusve, esse in hoc sensibili sacramento, quàm in cælo: Idq; tenendumq; ab omnibus firmiter & inuiolabiliter. Hæc se sententiam plenè alibi deduxisse, magna scripturæ & omnium penè doctorum à primo ad vltimum congerie. Eadem fide corde credendum, ore confitendum, corpus Christi, seu Christum verum Deum & hominẽ, modo supradicto, veraciter in hoc sacramento existentem, in eodem à fidelibus Patriæ cultu colendum, adorandum, inuocandum, vt Deum, redemptorẽ, creatorem, & per consequens vt summum bonum ibidem diligendum, requirendum, honorandum, & tremendum. Hanc sententiam comprobare practicè doctores sanctos, antiquos, maximos, Dionysium, Ambrosium, Augustum, Chrysostomum & alios multos. Et ante annos xx. M. Ioannẽ Hus cum magistris & doctoribus, ex pleno consilio suo, & vnanimi consensu, nullo, vt dicebant, contradicente, reprobasse, refutasse, prohibuisse publicè coram omnibus & manifestè articulos Vicleffi circiter xl. nominatim hunc, Quod Christus non est in eodem sacramento identicè, & realiter in propria præsentia, subaudi & existentia corporali. Hoc idem fecisse facultatem Theologorum Pragensium, & doctores in Romana curia, Anglia, Francia. Quo cum securius & cum sanctis Ecclesiæ doctoribus, in hoc præcipuè puncto sentiente, quàm cum Vicleffo omnes tales hæreticæ, id est, hæreticos impudẽter appellate. Prior autẽ Hussita Rokizana tractatu de sacramentis, De materia, inquit, Eucharistiæ in sacramento scilicet, quod ibi sit Christi corpus de virgine natum, & sic secundum suam propriam existentiam & naturam, alij determinarunt priores, præsertim M. Iacobus de Misna (& hic quoq; Hussita) publicè in schola Vniuersitatis, in lectorio Theologorum, ann. 1528. Hoc autẽ dico, Corpus Domini esse templum Diuinitatis & sanctissimæ Trinitatis.

Corpus Domini non minus in altari, quàm in cælo.

18.

21.

Hussus Viclephum articulos damnauit anno 1408. hic enim liber scriptus est. 1428. Pragenses. Cap. 12.

Iacobellus Misnen.

In quo tanta mirabilia Dei infiniti in sapientia & virtute concurrant, tam gloriosa, alta, maxima, quod omnes cœlestes virtutes, omnes omnium hominum & seculorum intelligentiæ in æternum habeant satis admirari, & admirando ad plenum admirari non sufficiant diuinam dignationem, liberalitatem, maiestatem, sapientiam, potestatem, misericordiam, communicabilitatem suæ bonitatis: in quo est omne bonum propositum, in conspectu filiorum Dei: in quo habitat plenitudo diuinitatis corporaliter. Quapropter iustum est, sanctum, æquum, salutare, quòd Christiani habeant ipsum Christi corpus in sacramento contentum, in summa reuerentia, timore, desiderio, amore super terram. Sic quòd omnes primùm sacerdotes, & clerici cæteri debent suas orationes & psalmodias ibi frequentare in præsentia, vbi est corpus Christi: Rex & Dominus omnis terræ. Vbi angelorum frequentia, sicut scriptum est &c. prout S. Hieronymus in lectulo decumbens infirmus, sacerdote ad eum cū Eucharistia diuina veniente, fecit in hæc verba, O ferculum excellentissimum, venerandum, colendum & adorandum, glorificandum, amplectendum, & omnibus laudibus extollendum! Hæc super eius morte Eusebius. Vnde grauius peccat, & durè arguentur, qui ad hoc Deificum corpus in hoc sacramento leuiter se habent, & Domini Dei sui ibi verè exiteatis obliuiscuntur. Ex quibus amplius patet, quòd sacerdotes leuiter sacramentum deferentes & ministrantes, & negligentia & incuria sacramentum sanguinis effundentes, grauius peccant, ex veteri canone Pij I. Papæ & martyris, de sacramento negligenter in terram stillato lambendo à ministro: si super altare, sorbendo: si super lintamina, hæc ter abluenda: pœnitentia huius ergo dierum modò III. modò IIII. modò XX. modò XL. negligentibus iniuncta. Hinc patet, ait, differentia inter Ecclesiæ primitiue sacerdotes, & modernos, qui modò leuiter circumeunt cum sacramento illo tremendo, modicum vel nihil curantes si humi cadat aut effundatur, adhuc ore polluto in diuini mysterij vilipensionem, dicentes, Non nocet ipsum in terram cadere, quia & in terram olim sanguis Christi profuebat. Addit

Col. 2.

Psa. 137.
S. Hierony.
Eucharistia
moribundus
adorauit.

De cõs. dist.
2. ca. Si per
negligentiã.

& aliud indecens huic sacramento, quòd pro huius ho- *Vasa Et cor*
 nestate minus munda tum erant vasa & corporalia: cum *poralia munda.*
 tantò antea Clemens I. de tota ministerij sacri munditia *da.*
 præceperit, vt clerici calicem ad perferendum Christi san *can. Tribuo*
 guinem sic præparent, ne non bene lotus calix peccatum
 fiat offerentibus, sic reliquias & fragmenta corporis Do-
 minici cum timore ac tremore custodiant, ne qua eis fiat
 iniuria, aut putredo in sacrario reperiat, aut puluis, aut
 murium simus, aut aliud eiusmodi. Ex Arelatensi Conci- *ca. Qui bene*
 lio, idque sub Anathematis, aut pœnitentiæ alioqui diu-
 turnæ pœna. Ergo delirare, qui minus hæc diligenter cu-
 stodiant, sic vt venientes ad medicamen accipiendum,
 videntes vasa immunda & illota, rideant & fastidiant, aut
 etiam ex clericorum incuria in fidei perplexitatem inci-
 dant. Cum Christi contra in hoc sacramento corpus à
 cunctis debeat fidelibus in timore ac reuerentia obserua-
 ri. Nam timorem quidem nos docuit Apostolus, dicens, *can. Timo-*
 Qui indignè sumit, iudicium sumit. Fidem verò, sermo *re, ex Basil.*
 Domini, Hoc est corpus meum, &c. Nulla ergo irreue- *78. Synodo.*
 rentia, nulla deordinato, mali nihil coram hoc Deifico *1. Cor. 11.*
 sacramento, imò coram Domini corpore, exercendum. *Deifico*
 Si quid exercetur tale, tales ipsum Iesum dehonestant, & *sacramentum.*
 diuino abutuntur sacramento. Quod non sic primitiua *Communi-*
 Ecclesia quibuscunque passim & qualitercunque viuenti- *cantes indi-*
 bus exponebat, exclusis non tantum ab eius perceptio- *gnè.*
 ne, sed etiam visione palam indignis, quales quârun-
 que scilicet indigni, contra non tantum nunc aspiciamus, *Comunicari*
 sed etiã sæpe recipiunt. Atqui ad hanc magni Regis men- *ter dignè.*
 sam accedentes, siquidem rectè credunt & sapiunt, recu- *Mat. 24.*
 bunt inter angelorum frequentiam, & sanctorum om- *Luc. 17.*
 nium epulas, ibi enim congregantur, vbi corpus est: ibi *Mat. 22.*
 admiscetur, vbi Regis est æterni conuiuium, vbi spõsus *Vestis nu-*
 & sponsa dulcibus fruuntur deliciis, vbi & Rex ingredi- *pialis fides*
 tur vt discumbentes videat, num suum ipsius corpus à cor- *per charita-*
 poribus terrenis in conscientia sua discutiant atque diu- *tem operans*
 dicent, num vestè in qua renati sunt, habeant nuptialem *Gal. 5.*
 vt certè non habent qui veram de hoc sacramento diui-
 nissimo fidem non habent, & ad Christi in eo corpus col-
 lendum, venerandum, adorandū, in ipso, mundanis gau-

*Jac. 2.
Matt. 7.*

*Juda Isca-
riota.*

*Thaborita
tunc nunc
reformatio-
res.*

Cap. 14.

*De verbis
Domini ser.
58.*

*Simile pur-
puræ Dia-
dema.*

diis postpositis, gaudendum, cum magno timore & amo-
re non afficiuntur: aut siquidem fidem habent, sine ope-
ribus, quasi foetidum cadaver sine spiritu, habet: indispo-
siti, impuri, per omnia porcis penè similes & canibus, hoc
sancto, hac margarita prorsus indigni &c. Ad quod san-
ctum, margaritam, tantam primæui sancti reuerentiam
olim habuerunt, ut sacram eius supellectilem præ cupidi-
tate distrahentes, reos peccati Judæ tenerent. Sic enim
qui antè Clemens I. Si fortè quispiam presbyter aut dia-
conus sacrarij sindonem aut velum subtracta vèdiderit,
Iudæ similis æstimabitur Ischariotis: & siquidem hoc cu-
piditate fecerit, eiusdem se pœnam suscepturum norit.
At moderni Christiani calices, corporalia, pyxides, cate-
ræque pro corpore Iesu deputata, suo omnia lucro depu-
tant, & ad vsus quandoque inhonestos & inuerecundos
conuertunt. Adicit adhuc, ut sapientibus occasio, simpli-
cibus fulcimentum præbeatur contra dicentes Domini
corpus in hoc sacramento solùm ad manducandum, non
etiam ad colendum, Augustinum sic concionantem, Ego
carnem Dominicam, inò perfectam in Christo huma-
nitatem ideo adoro, quia à diuinitate suscepta, & diuini-
tati siue deitati vnita est: ut non alium atque alium, sed
vnum eundemque Deum & hominem Dei filium confi-
tear. Nam si hominem à Deo separaueris, ut hæretici
quidam, ei nunquam credo, nec seruiò. Nam si quis no-
strum regiam purpuram aut diadema humi iacens inue-
niat, non adorabit: cum verò Rex ea fuerit indutus, peri-
culũ mortis incurrerit, qui simul cum Rege adorare con-
tempserit. Ita humanitatem in Christo non solã aut nu-
dam, sed diuinitati eius vnitam, vnum Dei filium, Deum
verum & hominem verum, si quis adorare contempserit,
æternæ mortis pœnam patietur. Sic ille opponentibus
quod Domini carnem, quam esse creaturam non nega-
ret, simul cum diuinitate adoraret, illique non minus
quàm huic deseruiret. Sed quoniam nulla hîc speciatim
fit Eucharistiæ mentio, Hussita hic præposuerat eiusdem
titulo illud Emiseni, Quia corpus, antè allegatum. Et
subiiciens illud iudem Augustini indubitatum, quòd il-
lam carnem nemo manducet, nisi præadoret, sic conclu-

dit. Ex quibus patet quod sacerdotes cum populo fide-
 li debent exterius per genuum flexiones, capitis incli-
 nationem, prostrationem quandoque faciei in terram,
 reuereri & colere Christum, eiusque corpus in sacra-
 mento. Sic pastores verbo & exemplo populum docere,
 vt contremiscant adorando & colendo, summumque ac
 viuacem respectum circa hæc diuinissima & ineffabilia
 mysteria. Ex quo patet, ait, error impiè dicentium, cor-
 pus Christi vel sacramentum solum nobis datum esse ad
 manducandum, & sanguinem in calice solum ad biben-
 dum, non ad colendum aut adorandum: inaniter item
 & fatuè iridentium accensionem luminum coram Do-
 mini corpore in sacramento, ac dicentium, Deum lucem
 esse, nec egere lumine. Nam & in veteri lege, Domini
 quoque mandato lumina, lucerne, candelabra coram pani-
 bus propositionis, qui figura tantum erant corporis Do-
 mini in sacramento, disposita exardebant: multò decen-
 tius idè in tanti sacramenti presentia fieri. Decens & ho-
 nelum eadem ardere coram sanctorum corporibus &
 ossibus. Sanctorum item primorum temporibus in fune-
 ribus demortuorum Christi fidelium lampades accende-
 bantur, multò decetius, honestius, & sanctius eadè accendi
 coram tam diuino & Deifico Christi corpore: Et subdit de
 hoc Honorianam, Sanè suo antè loco non omissam. Sed
 rudes & grossi, vt loquitur, contemptores illi reuerentia
 decentis corpus Iesu, & ipsius sacramentum, sciant cau-
 sam cur lumina coram sacramento accendantur, vel ex
 Isidoro, Acolythy Græcis, Latinis dicuntur Ceroferarij,
 à portandis cereis, cum aut legendum Euangelium, aut
 offerendum sacrificium, Tunc enim ab eis accendantur
 deportanturque, non ad tenebras solum tam rutilante su-
 gandas, sed ad lætitiæ signum, & lucem illam veram sub
 typo luminis corporei demonstrandam. Renarratur &
 ex Chrysostomo, quàm sanctos & mûdos sacerdotes esse
 oporteat tum animâ, talis spiritus receptrice, tum mani-
 bus tantarum rerum ministris, tum lingua verba illa
 fundente, tunc etiam sacerdoti circumstantibus angelis,
 cœlestibusque virtutibus tribunal & altaris locum, in e-
 ius qui immolatur honorem, adimplentibus. Mundos

Cap. 15.

Luminariū

coram sacra

mento vsus.

Exod. 40.

Argumentū

à figura ad

veritatē pa-

nis proposi-

tionis.

Hieron. ad

Riparium.

Chryf. hom.

70. id An-

tiochen. 4.

ad hebr.

Deificum

D. corpus.

Etymologi.

lib. 7. c. 12.

Acolythy.

Lib. 4. Et 6.

de sacerdo-

tio.

Angeli ad

altare.

autem ab exteriori etiam immunditia, ut & post sacramenti contactam caueant ab aliarum rerum contactu siue lotionem. Quod ait militare contra sacerdotes leuiter manibus illotis diuinum sacramentum contrectantes, aut post eius contrectationem, manus ad terrena & materialia sine omni lotionem expandentes. Hæc insigne illud Hussitarum par, in libellis per D. Cochlaeum euulgatis: quorum ille quidem maturè ad cor rediit, hic autè sectæ immortuus est, utroque sublatis calicis odio, nihil curiosius quam in Ecclesia Romana errorè eatenus non animaduersum quærens, & tamen cum ea de corporis & sanguinis Domini in hoc sacramento tum præsentia, tum etiam adoratione conueniens. Neuter utique super hoc dogmate conuenturus, nisi non inueteratum modò, sed & Catholicum, & nusquam non gentium Christi fidelium, & nullo non vnquam post Apostolos seculo receptum, omnibus alioqui tentatis, omnia scrutati, fuisse certò rescisissent. Vnde in historia Hussitarum ex libro priorum contra Petrum Payne Anglicum Viceffi asseclam, legitur hic articulus, Dicere corpus Christi esse in sacramento altaris solùm figuratè, vel in signo, vel virtualiter, vel secundum dona solùm & gratias à corpore Christi distinctas, & non cum hoc secundum substantiam & existentiam naturalem: non est catholicum, sed catholicæ fidei contrarium & aduersum. Et articulo sequenti, siue III. qui est eiusdem Pizibramij ex professione fidei antiquæ XVIII. præallegatus, de corpore Dominico sic, id est, veraciter præsentem, ac proinde latría colendo, inuocando, &c. causatur ita, quia in nullo habitationis suæ loco, in terris nobiscum ita certitudinaliter & infallibiliter, sicut in huiusmodi habitationis suæ loco, in ipso scilicet sacramento. Sed de Hussitis adhuc suo post loco: quorum ut mentio hic obiter licet iniecta, lucro non profus careat, quia cultus huius testem bis laudauit S. Hieronymus. Et hic pater sanctissimus nobis huius libri finis sit, & idem sequentis initium.

Clau.

*Cochlaeus
libris.*